

פחד יצחק שבועות מאמר כא

1. ונתחיל ונאמר. כתוב בתורה, ואהבת לרעך כמוך. ופירש הרמב"ן, דהך, "כמוך" הוא בדרך הפלגה, והרי זה כמפליג בדברים. ונתן על זה שני טעמים. חדא, מפני שלא יקבל לב האדם לאהוב את חברו כמותו. ועוד, מפני שזה הוא נגד הדין, דהלא קיימא לן חייד קודמים לחיי חבריך, יעוין שם. והדברים הללו מסעירים הם בקרבנו את הלב, ומפליאים את העינים. דכיצד יתכן לומר על לשונה של תורה באחת המצוות, שהציווי כא בנוסח של הפלגה והגזמה, שאין לה אחיזה במציאות הממש. וגם הטענה שהוא כנגד הדין, אינה מועילה ככגון דא.

עצמו. וקושטא דמילתא הכי הוא, דהשואה זו של אהבת הולת לאהבת עצמו, לא תתכן בשום פנים, אלא בשעה שספר-היוחסין שלנו מאדם הראשון שנבוא יחיד, הוא פתוח לפנינו, בגילוי ממש בכל מלא-פשיטותו. אבל כבר נתפרשה שיחתנו בפרק הקודם, כי לאחך שהניח הקב"ה את כפו ומיעטו. הרי המיעוט הזה הוא הכיסוי היותר עב, וההסתרה היותר תהומית על ענין יחידותו של אדם. שהלא יחידותו של אדם אומרת, "בשבילי נברא עולם". והופעת המיתה, שהיא היא מיעוטו של אדם, סותרת היא את ההכרה ש"בשבילי נברא עולם" שהרי העולם מתקיים ועומד גם לאחר מיתתו והליפתו של אדם. וכשום אופן שבעולם אי אפשר לו לאדם להחיות בנפשו את

יא. והם הם הדברים, בעומק ודקות לשונו של הרמב"ן, שכתב דברים מפליאים בפירוש ענין "כמוך". וגבוא כבאן בפירוש לפירוש. וכתב הרמב"ן שכמוך היא הפלגה. כלומר, בודאי שכן הוא האמת. אלא דכמו שאנו אומרים, דכולו המוכ והמטיב" הוא הפלגה בדיני ברכות. ואף על פי שבדואי, כן הוא האמת, שהרי אנו מייחדים שמו יתברך, ואומרים, "השם אחד", ופירושו של "השם אחד" הוא, כולו המוכ והמטיב". אלא שבדיני ברכות הוא הפלגה, ומוכרחת היא מציאותה של ברכת דין אמת. כמו כן, לענין "כמוך". דקושטא דמילתא הכי הוה שהוא וחבירו עומדים הם בתשואה אחת. אלא שלענין אהבה הרי זה הפלגה. והגנו מסשיכים בפירוש לפירוש של הרמב"ן. ונתן הוא הרמב"ן שני טעמים לאמרו שאין, "כמוך" אלא הפלגה. הטעם הראשון הוא, מפני שלא יקבל לב האדם לאהוב את חברו כמותו, והרי זה ממש כדיוק, כמו שאנו אומרים שלא יקבל לב האדם לברך תשוב והמטיב על בשורות רעות. והטעם השני, מפני שזה נגד הדין, דקיימא לן חייד קודמים לחיי חבריך. והרי זה כדיוק ממש, כמו שאנו אומרים. שכן הדין אמור לברך, המוכ והמטיב" על שמועה רעה. באופן שכל מה שכתב הרמב"ן בפירוש תיבת, "כמוך", הוא ממש כדיוק אותם הדברים, שאנחנו אומרים בפירוש, "השם אחד". דכשם ששלימות גילוי של "השם אחד", הוא, "ביום ההוא" דוקא, ו"ביום הזה" אינו אלא הפלגה, שהלא אין אנו נוהגים ב"כולו המוכ והמטיב". כמו כן, "כמוך" איך גילוי שלם אלא, "ביום-ההוא" דוקא, ו"ביום הזה" אינו אלא הפלגה, שהלא אנו אומרים, חייד קודמים לחיי חבריך. וביותר חבלטפא נאמר כך: מדרגת, "כמוך", היא פסגת אחדות-אדם. ויש כאן דמיון צורה ליוצרה, כביכול. כי כשם ששלימות גילוייה של אחדות השם אינה מתקיימת אלא בחוץ אחרית-הימים של "היום ההוא"; כמו כן, שלימות גילוייה של אחדות-אדם, אינה מתקיימת אלא בחוץ אחרית-הימים של "היום ההוא".

בבא מציעא סב עניין: חייד קודמים

רמב"ן קדושים ויקרא יט, יז-יח

וטעם ואהבת לרעך כמוך הפלגה⁶², כי לא יקבל לב האדם שיאהוב את חברו כאהבתו את נפשו, ועוד שכבר בא רבי עקיבא ולמד "חייד קודמין לחיי חבריך" (ב"מ סב.). אלא מצות התורה שיאהב חברו בכל ענין⁶³ כאשר יאהב את נפשו בכל הטוב⁶⁴. ויתכן⁶⁵ בעבור שלא אמר "ואהבת את רעך כמוך", והשוה אותם במלת "לרעך", וכן "ואהבת לו כמוך" (פסוק לד) דגרי⁶⁶, שיהיה פירושו להשוות אהבת שניהם בדעתו⁶⁷, כי פעמים שיאהב אדם את רעהו בדברים ידועים להטיבו בעושר ולא בחכמה וכיוצא בזה, ואם יהיה אוהבו בכל יחפוץ שיזכה רעהו האהוב לו בעושר ובנכסים וכבוד ובדעת ובחכמה, ולא שישווה אליו, אבל יהיה חפץ בלבו לעולם שיהיה הוא יותר ממנו בכל טובה. ויצוה הכתוב שלא תהיה פחיתות הקנאה הזאת בלבו, אבל יאהב ברבות הטובה לחבירו כאשר אדם עושה לנפשו ולא יתן שיעורין באהבה⁶⁸. ועל כן אמר ביהונתן (ש"א כ יז) "כי אהבת נפשו אהבו", בעבור שהסיר מדת הקנאה מלבו ואמר (שם כג יז) "ואתה תמלוך על ישראל וגו'".

מהרש"א שבת לא.

התורה עומדת על יסוד הכהונה לנד: "ואמר דהלל למדו דע"ך סני דחברך לא כו". והיינו דכתיב בתורה ל' ואהבת לרעך כמוך וגו' ויש לעיין בזה גם שאמר ליה בלשון מרגום שכן היה לשונם אז בירושלים מכל מקום אמאי שניה לומר לו בלשון שלילה דע"ך סני כו דמרגום מלישנא דקרא הל"ל ומתחמיה לתברך כותב כתי"ל ו"ל דמשמע ליה דקרא לא איירי אלא בני האי גוונא בל"ל דגביה לא תקום ולא תעור כתיב ועלה קאי ואהבת לרעך וגו' שלא מעשה לו רעה מכל דסני לך כו' אבל לגבי לעשות לו טובה לא קאמר ואהבת לרעך כמוך כדאמרין ל' חייד קודמין לחיי חסיך וכן מוכיחין דברי מ"י ע"ש ודו"ק: אמר ליה